

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

ŠKOLSKE KNJIŽNICE I KNJIŽNIČARSTVO KAO POMOĆ U OBRAZOVANJU

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Mihaela Banek Zorica

Student: Dorja Habazin

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

Uvod	3
1. Školska knjižnica i obrazovni sustav	
1.1. Školska knjižnica unutar sistema škole	4
1.2. Školski knjižničar unutar sistema škole	6
2. Marketing školske knjižnice	12
3. Istraživanje	
3.1. Uvod u istraživanje	14
3.2. Rezultati istraživanja	14
3.3. Specifičnost korisničkog tijela	19
4. Metode poboljšanja	
4.1. Knjižnica 2.0	24
4.1.1. Blogovi	25
4.1.2. Društveni mediji	28
4.1.3. Program informacijske pismenosti	30
4.1.4. Igre	31
4.1.5. Klubovi i čitanje	32
5. Buduća uloga školskih knjižničara i školskih knjižnica	34
6. Zaključak	35
LITERATURA	37

UVOD

U mladosti učimo, u starosti razumijevamo.

M. Von Ebner-Eschenbach¹

Ovaj će se diplomski rad baviti principima rada školske knjižnice i školskog knjižničara u srednjoškolskoj knjižnici s naglaskom na šire društvene i obrazovne promjene kojima se zaposlenici knjižnice, njena građa i korisnici moraju prilagođavati. Također, rad će biti usmjeren u kontekst implementacije informacijske pismenosti u tkivo sistema srednjoškolskog obrazovanja. U rad je uključena i analiza ankete provedene nad učenicima trećeg razreda Hotelijersko-turističke škole u Zagrebu o njihovim navikama korištenja knjižnice i aktivnostima koje uz nju asociraju.

Današnja mladež u teškoj je situaciji: mladi su odgajani u multimedijalnom svijetu, okruženi velikom količinom informacija koja je ponekad prevelika da bi sami mogli razlikovati važne sadržaje od onih manje važnih. Velik je problem što tijekom svog srednjoškolskog obrazovanja nisu dobili dostatnu edukaciju po pitanju informacijske pismenosti, što onemogućava šanse tih mladih ljudi da u budućnosti postanu punopravni akademski građani i da uspješno provedu vlastiti plan cjeloživotnog obrazovanja.

S marketinškog aspekta poslovanja srednjoškolske knjižnice rad će pokušati dati neka objašnjenja činjenici da sve manji broj adolescenata posjećuje školske knjižnice, te navesti neke od mogućih promjena čija bi ispravna i motivirana primjena poboljšala zainteresiranost mladih za taj vrlo bitan, a često zanemarivan segment vlastitog srednjoškolskog obrazovanja.

Srednjoškolsko obrazovanje danas je pod sve većim pritiskom (uzmemo li u obzir i uvođenje državne mature koje i dalje izaziva kontroverze kako u medijima, tako i u zajednici roditelja adolescenata) i sve se teže nosi sa zahtjevima koje mu je postavilo društvo- a to je da obrazuje i pripremi mlade za eventualno (moglo bi se reći i nužno) daljnje obrazovanje i suočavanje sa svim realnim problemima odrasle dobi u koju će morati kročiti opremljeni stečenim znanjem i vještinama koje su nužne za kvalitetan život.

¹ http://thinkexist.com/quotes/marie_von_ebner-eschenbach/ (24.8.2016.)

1. Školska knjižnica i obrazovni sustav

Škola kao sistem predmet je izučavanja mnogih nauka. Pedagogija, psihologija, sociologija i antropologija samo su neka od područja u kojima se istraživanja mogu kretati unutar složenih elemenata strukture škole, njene organizacije, načina na koji utječe na učenike, stručno osoblje i obitelji učenika.

U ovom će se radu proučavati školska knjižnica kao centralni element svake srednje škole, a unutar toga principi na kojima funkcionira, način na koji provodi svoje obveze te, kroz opis kompetencija školskog knjižničara, i njenu ulogu u obrazovnom sustavu zajedno s njenim utjecajem na učenike, stručno osoblje i šire društvo. Također, kao bitna stavka bit će naveden razvoj školskih knjižnica u budućnosti te potencijalni smjerovi razvoja sukladno mogućnostima i nužnostima koji proizlaze iz društvenih, znanstvenih i zakonskih promjena.

1.1 Školska knjižnica unutar sistema škole

Školska je knjižnica postala „integralan i neodvojiv dio škole“². Razlog njene važnosti i neodvojivosti od čitavog sistema škole jest njena odgojna i obrazovna djelatnost.

„Znanje stečeno u školskoj knjižnici osnova je budućeg razvoja, a škola može i mora pomoći učenicima da u usvajanju znanja budu uspješni, kroz razvijanje svijesti nastavnika i stručnih suradnika o bogatstvu učenikovih sposobnosti.“³

Uloga školske knjižnice mora biti, zajedno s njenom jasno izraženom misijom, navedena u izjavi o poslanju. Svaka izjava o poslanju školske knjižnice mora u sebi sadržavati informacije o temeljnim zadaćama i postizanju istih. Kao temeljne zadaće navode se:

- osiguravanje intelektualnog i fizičkog pristupa materijalima u svim formatima (medijima),
- davanje uputa kako unapređivati stručna znanja i poticanjem interesa za čitanje i korištenje informacija i ideja,
- suradnja s nastavnicima u oblikovanju strategije učenja.⁴

² Kovačević, D. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti [etc.], 2004. (str. 17)

³ Ibid.

⁴ Ibid. (str. 16)

Tradicionalno gledište obrazovnog sistema koje se temelji na povratku temeljnim znanjima ili čak ostajanju na trenutnom stupnju razvoja u novim modernim uvjetima kojih su svjesni u jednakoj mjeri i učenici i njihovi roditelji, kao i učitelji, te školski knjižničari više nije održivo i postaje čak i nemoguće. Škola i školska knjižnica ne mogu i ne smiju ignorirati znakove promjene vremena.

Takav bi stav štetio čitavom školskom sustavu iz više razloga:

- učitelji i školski knjižničari morali bi svjesno podučavati učenike zastarjelim metodama, dok istovremeno učenici imaju pristup različitim informacijskim izvorima putem kojih mogu stvoriti mišljenje različito od onoga u školi, te tim procesom učitelji i školski knjižničari gube svoj odgojni i obrazovni autoritet;
- učitelji i školski knjižničari riskiraju gubljenje emocionalne i društvene povezanosti s učenicima, jer zbog ignoriranja promjena dolazi do jaza između njihova dva svijeta, koji bi, u idealnom slučaju, trebali biti ravnopravni u duhu traženja, stvaranja i korištenja znanja;
- učenici stvaraju negativnu sliku školskog sistema i negativnu sliku školske knjižnice kao relikvije prošlosti, što se, obzirom na poslanje škole i školske knjižnice, kao i njihove ciljeve, svakako valja truditi izbjeći;
- konačno, takvo bi zaostajanje za globalnim napretkom štetilo i roditeljima učenika koji su svakako važan dio obrazovnog sistema. Znanje je razgranat proces i njegovo stjecanje, prenošenje i kreiranje funkcionira i iz smjera škole i u njenom smjeru. Samim time, učenici bi znanje stečeno u školi i školskoj knjižnici prenosili u svoj dom, te iz doma posuđivali dobre prakse koje mogu koristiti unutar školskog sistema.

Drugi model obrazovanja, suprotan onom tradicionalnom, jest model slobodnog tržišta u obrazovanju. Taj model uvažava da su se temeljna školska znanja stubokom promijenila i kao takav je pozitivan model za primjenu u školama i školskim knjižnicama.

Pomoću njega projekti modernizacije u najširem smislu postaju ostvarivi, no negativna strana je da za razliku od tradicionalnog modela koji je tehnološki poprilično nezahtjevan i za kojeg učitelji i knjižničari već posjeduju sva znanja stečena obrazovanjem, drugi model zahtijeva dobro opremljen radni prostor, dobru psihološku i razrađenu intelektualnu pripremu, te postavlja velike zahtjeve na polju dodatnog obrazovanja učitelja i školskih knjižničara, a stran je i roditeljima koji su odgajani i obrazovani u strukturama tradicionalnih sistema.

No, sasvim sigurno drugi model funkcionira u korist samih učenika koji bi ga najlakše prihvatili i koji su još u razvojnoj fazi koja im dopušta brzu prilagodnu novim situacijama i društvenim i obrazovnim sistemima.

Prihvatanjem suvremenog sistema obrazovanja, „suvremena knjižnica postaje najbolji okoliš za učenje, a učitelj-knjižničar, informacijski i medijski stručnjak, najbolji pomagač u učenju. To postaje ključna, ali nesumnjivo i najzahtjevnija funkcija knjižnice i knjižničara.“⁵

1.2. Školski knjižničar unutar sistema škole

„Jedan od pristupa u proučavanju škole (...) je analiza škole kao konteksta u kojem djeluju pojedinci u okviru svog definiranog položaja i uloge.“⁶ Kako navodi Hebib, broj stručnih osoba uključenih u funkcioniranje škole i njen rad vrlo je velik, te su jednako raznolike i uloge tih osoba u kontekstu institucije. „Djelovanje pojedinca i ostvarivanje različitih uloga u školi međusobno je zavisno“⁷

Uzmemo li koncept naveden u uvodnom poglavlju ovog rada, možemo ga proširiti na princip rada školske knjižnice kao elementa institucije i na školskog knjižničara kao pojedinca s definiranim položajem i ulogom unutar institucije.

Posao školskog knjižničara zahtjevniji je u nekim svojim aspektima od rada knjižničara u gradskim knjižnicama, ili bilo kojim drugim knjižnicama čije se korisničko tijelo sastoji pretežno od odraslih osoba koje, u većini slučajeva, znaju što mogu naći u knjižnici i poznaju principe rada knjižnice.

Prema IFLA-inim i UNESCO-ovim standardima „glavna je uloga školskog knjižničara pridonositi zadaćama i ciljevima škole uključujući i postupke procjenjivanja te razvijati i ostvarivati zadaće i ciljeve školske knjižnice.“⁸ Također se navodi da knjižničar mora surađivati s osobljem i nastavnicima, te da je uključen u izradu planova i ostvarenje školskog programa.

⁵ Ibid. (str 17)

⁶ Hebib, E. Škola kao sistem. Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, 2009 (str. 9)

⁷ Ibid. (str 10)

⁸ Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str. 16)

„Može se slobodno reći kako danas postoji opća suglasnost da je školski knjižničar stručni suradnik u nastavi. Školski je knjižničar od učitelja-knjižničara postao profesionalac, informacijski stručnjak i stručnjak za knjižnične medije. Odgovoran je za organizaciju i oblikovanje zbirke, za njezinu dostupnost i za rukovanje njome.

Njegova je zadaća vrlo zahtjevna, iako ne možda uvijek prepoznata kao takva. Na njega, kao i na sve aktivnosti u okviru škole, utječe niz faktora vanjske i unutarnje okoline. Od vanjskih faktora posebno su važni: financijski uvjeti i tehnologija. Od unutarnjih faktora posebno značenje ima poslovna strategija i timski rad. Knjižničar mora razumjeti važnost i djelovanje tih faktora koji bitno određuju njihove aktivnosti i zadaće. Financijski sustav određuje temeljni položaj knjižnice unutar škole i mogućnost da knjižničar sudjeluje u oblikovanju zbirke. Temeljna je pretpostavka razvoja obrazovanja, kvalitetna i suvremena zbirka, čije su temeljne odrednice podrška i dostupnost nastavnom programu.“⁹

„U novom obrazovnom okolišu, školski knjižničar ostvaruje svoje poslanje:

- koristeći se multimedijским mogućnostima školske knjižnice, kao komunikacijskoj središta škole, a uz pomoć suvremene tehnologije i u suradnji s nastavnicima, učenicima i stručnim suradnicima, osuvremenjuje odgojno-obrazovni proces, stavljajući u funkciju sve izvore znanja, od knjige do Internet informacije,
- za svako nastavno područje ostvaruje najmanje dva sata godišnje u školskoj knjižnici, kako bi učenici upoznali izvore znanja koje ona nudi iz tog područja, prostor i mogućnost školske knjižnice u promicanju stvaralačkog iskustva u kreiranju i uporabi informacija u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima i njihovom slobodnom vremenu,
- pridonosi osposobljavanju učenika za samostalno učenje
- pomaže pri izboru knjiga i drugih izvora i za učenje i za razonodu
- u školskoj knjižnici primjenjuje individualiziran pristup učenicima kroz model edukacije koji se izvodi u paru, u maloj skupini (3-8) ili individualno
- pridonosi rasterećivanju učenika od prevelikih školskih obaveza timskim radom s nastavnicima

⁹ Kovačević, D. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti [etc.], 2004. (str 19)

- omogućava razvoj učenikovih izražajnih sposobnosti, organizirajući npr. čitateljski klub, skupinu mladih knjižničara, stvaralačke radionice, surađujući s voditeljima novinarske, literarne, dramske, ekološke, likovne, recitatorske, foto i filmske grupe
- podržava kvalitetnu komunikaciju škole s roditeljima (u dijelu koji se odnosi na promoviranje stručne pedagoško-psihološko-didaktičke literature za roditelje)¹⁰

Školski knjižničar ima specifičnu ulogu unutar knjižničarske struke, a to je nužnost da se koncentrira i razumije specifične potrebe mladih ljudi te da poznaje i prati trenutne trendove i promjene u mladenačkoj kulturi ne bi li što bolje mogao shvatiti njihove interese i prilagoditi knjižnične usluge tim interesima.

IFLA uz gore navedene navodi i sljedeće kompetencije:

- poštivanje mladih ljudi kao osoba
- sposobnost uspostavljanja suradnje s drugim društvenim skupinama koje se bave potrebama mladih
- prilagodljivost u praćenju promjenjivih potreba i interesa mladih
- sposobnost zagovaranja mladih ljudi u knjižnici i široj zajednici
- sposobnost uspostavljanja suradništva s mladim ljudima
- poznavanje svih medija, uključujući knjige i građu u svim formatima
- vještine kreativnog mišljenja.¹¹

„Knjižničar posjeduje znanje i vještine potrebne za pružanje informacija i rješavanje informacijskih problema kao i stručnost za korištenje različitih izvora, kako tiskanih tako i elektroničkih. (...) Nadalje, knjižničar treba voditi kampanje za promociju čitanja i dječje književnosti, medija i kulture.“¹²

Školski knjižničar mora znati raditi samostalno, u čemu bi mu trebalo pomoći prethodno stečeno obrazovanje koje se mora održavati i nadopunjavati kroz čitav život. Na taj način, osim što poboljšava efikasnost i zadovoljstvo vlastitog rada, knjižničar istovremeno daje primjer korisnicima školske knjižnice kojima je ideja cjeloživotnog učenja još nova.

¹⁰ Kovačević, D. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti [etc.], 2004 (str. 20)

¹¹ Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str. 18)

¹² Kovačević, D. Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2012 (str. 17)

"Školski knjižničar kao koordinator (suraduje s matičnim službama, knjižnicama, knjižarima i nastavnicima) mora:

- upoznati sebe
- svoj posao
- svrhu svog posla
- ostvarenje koje želi postići
- upoznati korisnike, njihove mogućnosti
- stvaralački pristup planiranju i programiranju
- stvaralački sudjelovati u životu škole
- surađivati u komunikaciji s učenicima, nastavnicima i stručnim suradnicima."¹³

Dakle, od školskog se knjižničara očekuje velika količina kreativnosti i originalnosti, što se očituje kroz način provođenja različitih programa unutar školskih i knjižničnih struktura. Također, u samom temelju rada školskog knjižničara mora se nalaziti poslanje i svrha postojanja knjižničnih usluga za mladež koje su definirane u IFLA-inom Manifestu:

- Knjižnične usluge za mladež trebale bi omogućiti prijelaz s usluga za djecu na usluge za odrasle na temelju jedinstvenih potreba mladih.
- Mladi ljudi trebaju i zaslužuju usluge koje zadovoljavaju njihove potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i raznodom.
- Usluge bi trebale promicati pismenost, cjeloživotno učenje, informacijsku pismenost i čitanje iz užitka.¹⁴

Školski knjižničar ima i ulogu učitelja, dakle njegove obaveze nisu uvijek ograničene samo na područje knjižnice, knjižne građe i knjižnih usluga. Specifičnost obrazovanja školskog knjižničara- pod time se prije svega u ovom kontekstu misli na nužnost posjedovanja dokaza o položenim pedagoškim predmetima- u tom aspektu najjasnije dolazi do izražaja. Također, taj je aspekt rada u školskoj knjižnici posebice zahtjevan za tzv. solo-knjižničare.

¹³ Lovrinčević, J. ...<et al.>. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u zagrebu, 2005. (str.73)

¹⁴ Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str. 18)

Iako u nastavnoj praksi školski knjižničar najčešće radi kao zamjena u nastavi u slučaju izbivanja ili bolesti profesora, u teoriji taj princip izgleda dramatično drugačije. Kyriacou tvrdi da je „učinkovito učenje složena mješavina znanja, vještine i stavova koja se djelomice temelji na predmetnom znanju učitelja, ali i na vještinama kao što su i elastičnost i prilagodljivost u učionici. Učinkoviti učitelj može:

- stvoriti okruženje koje vodi učenju i u kojem se učenici ugodno osjećaju
- na najbolji mogući način iskoristiti vrijeme predviđeno za predavanje
- održati predavanja koja su pažljivo strukturirana, u kojima učenici imaju jasan pojam točne svrhe predavanja
- motriti napredovanje učenika i dati im povratnu informaciju koja će poboljšati njihovo učenje¹⁵

Cilj je dakle stvoriti „obogaćeno i emocionalno podupiruće okruženje u kojem postoji ravnoteža između velikih i manjih izazova za učenje, gdje učenici aktivno uče i nisu potpuno ovisni o učitelju, gdje učenici potiču druge učenike na kvalitetan rad i podržavaju međusobne napore i gdje se na učenike gleda kao na pojedince.“¹⁶

Herring dalje navodi vrlo zanimljivo poglavlje u kojem pokriva suradnju između učitelja i školskih knjižničara. Na samom se početku nadovezuje na iste principe koje zagovara i IFLA u svom Manifestu, a to je naglašavanje iznimne važnosti suradnje obrazovnih stručnjaka u okviru škola. Tvrdi da bez obzira na to koliko je učitelj izvrstan, poboljšanje se može postići pružanjem drugima osjećaja vrijednosti, te da uprava škole treba poticati vrijeme zajedničkog planiranja za učitelje i školske knjižničare zato da bi oni mogli razmijeniti svoje stručno znanje.¹⁷

Školske knjižničare Herring definira kao eksperte u identificiranju i procjeni relevantnih izvora informacija, u tiskanom i u elektroničkom obliku, koje, smatra, mogu biti korisne učiteljima u planiranju nastavnog sata/lekcije ili učenicima za korištenje u učionici, u školskoj knjižnici ili drugdje. S druge strane, učitelje definira kao eksperte u svojim predmetima koji se ne liše priznati da nisu jednako ekspertni u pronalaženju izvora relevantnih informacija.¹⁸

¹⁵ Herring, James E. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare, Zagreb: Dominović, 2008 (str. 10)

¹⁶ Ibid. Str. 11

¹⁷ Ibid. Str. 18

¹⁸ Herring, James E. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare, Zagreb: Dominović, 2008 (str. 18)

Nadalje, naglašava važnost stručnosti tih dvaju pripadnika obrazovnih struktura unutar škole, te navodi kako ta stručnost može generirati nove ideje za potencijalne učeničke aktivnosti kao što su uporaba knjiga i mrežnih stranica koje je odabrao školski knjižničar. Uspješnost suradnje, nastavlja Herring, ovisi o tome koliko će uspješno „školski knjižničari plasirati svoju stručnost u školi, a ne pasivno čekati da učitelji zatraže njihov savjet i/ili pomoć“.¹⁹

Ciljem svakog školskog knjižničara treba biti upravo težnja da se ti teorijski okviri ispune u praksi i, u idealnom slučaju, prošire i prosperiraju na zadovoljstvo i korist stručnog osoblja, knjižničara i učenika.

Grove i drugi (2001) pozitivne aspekte te suradnje definiraju u sljedećim aktivnostima:

- povećanju kreativnosti i učitelja i učenika
- širenju suradnje u školi koja nastaje kao rezultat uspješne suradnje na relaciji školski knjižničar-učitelj
- razmjeni ideja između učitelja, školskog knjižničara, roditelja i učenika
- jačanju komunikacije između učitelja, školskog knjižničara i školskog menadžmenta, ravnatelja²⁰

Kako u mnogim školama školske knjižničare percipiraju kao informacijske stručnjake, upravo u tome treba ležati njihova presudna uloga, između ostalog i u formiranju programa informacijske pismenosti i cjeloživotnog obrazovanja o kojem će biti riječ u narednim poglavljima.

¹⁹ Herring, James E. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare, Zagreb: Dominović, 2008 (str. 18)

²⁰ Ibid.

2. Marketing školske knjižnice

Marketing se u ekonomiji ukratko definira kao pojam koji označava ukupnu aktivnost prodavača prema kupcima.²¹ Kotler marketing definira kao „društveni proces kojim- putem stvaranja i razmjene proizvoda i vrijednosti s drugima- pojedinci i grupe dobivaju ono što im je potrebno ili što žele.“²² Dakle, marketing je proces kreiranja proizvoda ili usluga prema željama i potrebama kupca, ili, točnije- „socijalni i upravljački proces kojim pojedinci i skupine dobivaju ono što trebaju i ono što žele putem mehanizma stvaranja i razmjene s drugima.“²³

U svakodnevici, pojam marketinga ujednačen je s pojmom reklame i smatra se dijelom reklamne industrije, no u stvarnosti reklama je uzak pojam u odnosu na marketing koji obuhvaća veliku količinu aktivnosti i djelatnosti kako od strane proizvođača nekog proizvoda, tako i od strane zainteresiranog kupca.

Danas se susrećemo s primjenom marketinga na svim razinama ljudske djelatnosti: u proizvodnji i razmjeni dobara, u zdravstvu, lokalnoj i državnoj administraciji, u školstvu i umjetnosti.

Školske knjižnice, kao i većina obrazovnih institucija, danas su se našle u situaciji u kojoj je izrada plana i razvoj vlastite promidžbe nužan. O tome ovisi broj potencijalnih korisnika, lakše se dolazi do željenog profila korisnika i pojednostavljen je način prenošenja informacija do krajnjih korisnika kojima su, u konačnici, i namijenjene.

IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice navode da se „usluge školske knjižnice moraju aktivno promicati kako bi ciljane skupine znale za njenu važnu ulogu u obrazovanju i osiguravanju različitih informacijskih izvora. (...) To su ravnatelj i drugi članovi uprave škole, stručni suradnici, nastavnici, učenici, članovi upravnog odbora i roditelji.“²⁴

Smjernice također ističu da je „važno promidžbu prilagoditi vrsti škole i različitim ciljnim skupinama.“²⁵

²¹ http://www.poslovniforum.hr/tp/rjecnik_pojmova_iz_ekonomije.asp#M (22.8.2016.)

²² <http://markopaliaga.com/userfiles/file/Marketing%20001.pdf> . (20.8.2016.)

²³ Ibid.

²⁴ Sætre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. (str. 23)

²⁵ Ibid.

Marketing u školskim knjižnicama mora što detaljnije obraditi sve aspekte djelatnosti knjižnice i usmjeriti svoj rad na optimiziranje tih aspekata razmjerno kadrovskim i financijskim mogućnostima.

Prvi korak u navedenom postupku je prihvaćanje učenika kao glavne ciljne skupine školskih knjižnica (uz, naravno, obraćanje pozornosti na nastavnike i druge članove školske zajednice). Za školskog je knjižničara važno predstaviti se učenicima kroz ljubazan, društven i pristupačan nastup, jer time potiču učenike na dolazak u knjižnicu i češće korištenje njenih resursa, kao i prihvaćanje školskog knjižničara kao osobe od povjerenja koja im može pomoći pri rješavanju problema vezanih uz učenje, pismenost, pisanje radova itd.

"Učeničke aktivnosti u knjižnici vjerojatno će uključivati:

- Pisanje domaće zadaće
- Rad na projektu ili zadatke rješavanja određenog problema
- Pretraživanje i korištenje informacija
- Izrada seminara i radova koje treba izložiti nastavniku i drugim učenicima "²⁶

Naravno, popis navodi najčešće razloge za korištenje knjižnica, ali učenici mogu koristiti knjižnicu za različite svrhe koje uključuju i obrazovne i zabavne razloge, te grupne i individualne podvige.

Nužno je pažnju obratiti i na kulturnu djelatnost knjižnice koja se u marketinškim strategijama nekih školskih knjižnica ili u potpunosti izostavlja ili je omeđena na izložbe učeničkih radova i postavljanje odabranog dramskog djela. No, ta su događanja prisutna većinom u osnovnoškolskim knjižnicama. Srednjoškolske knjižnice strepe od takvih sadržaja uglavnom zbog učenika koji su adolescenti i ne prihvaćaju takve sadržaje (ili ne žele da ih se profilira kao "djecu").

Zadaća srednjoškolskog knjižničara po tom je pitanju zaista opširna i zahtjevna. Knjižničar se mora prilagoditi mentalitetu učeničkog tijela u adolescentskim godinama i ponuditi sadržaje koji su moderni i aktualni, a da ujedno obrazuju i informiraju na zabavan i lako prihvatljiv način. Također, veliku pomoć pri tome nudi Internet i raznovrsna tehnička pomagala, koja su, nažalost u većini slučajeva, nedostupna iz financijskih razloga.

²⁶ Ibid.; str. 22

S pravnog aspekta, knjižnica mora imati pisani dokument o marketingu i promidžbi. Time određuje ciljeve i radnje kojima će se ti ciljevi ostvariti.

"Dokument treba sadržavati sljedeće elemente:

- ciljeve i strategije
- izvedbeni plan koji osigurava postizanje zadanih ciljeva
- metode procjene."²⁷

Zadaće školskog knjižničara podrazumijevaju i prilagođavanje aktivnosti postavljenim ciljevima i uvjetima. Neke od osnovnih aktivnosti su izrada i održavanje web-stranice, organiziranje izložbi, pisanje publikacije s informacijama o radnom vremenu, uslugama i zbirkama, osnivanje grupa „prijatelja knjižnice“ za roditelje i druge zainteresirane osobe, iniciranje povezivanja s drugim institucijama u kraju u kojem se knjižnica nalazi (npr. narodnim knjižnicama, muzejima, udrugama koje se bave lokalnom poviješću itd.)

Izvedbeni plan treba preispitati i, po potrebi mijenjati svake godine, a cijeli dokument treba preispitati barem svake dvije godine.²⁸

²⁷ Ibid.; str. 23

²⁸ Usp. Sætre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. (str. 24)

3. Istraživanje

3.1. Uvod u istraživanje

U sklopu kolegija Školske knjižnice provedeno je istraživanje o aktivnostima rada srednjoškolske knjižnice. Ispitanici su učenici trećeg razreda Hotelijersko-turističke škole u Zagrebu. Anketa je provedena anonimno.

Učenici su upitani o :

- Čestoti posjećivanja školske knjižnice
- Razlozima posjećivanja školske knjižnice
- Drugim knjižnicama koje posjećuju
- Radu školske knjižničarke
- Željama i sadržajima koje bi rado vidjeli ili voljeli koristiti u školskoj knjižnici
- Dodatnim sadržajima

Ispitano je trideset učenika, tj. jedan razred srednje škole. U ispitanom tijelu, dvadeset i jedna je osoba bila ženskog roda, a devet ih je bilo muškog roda.

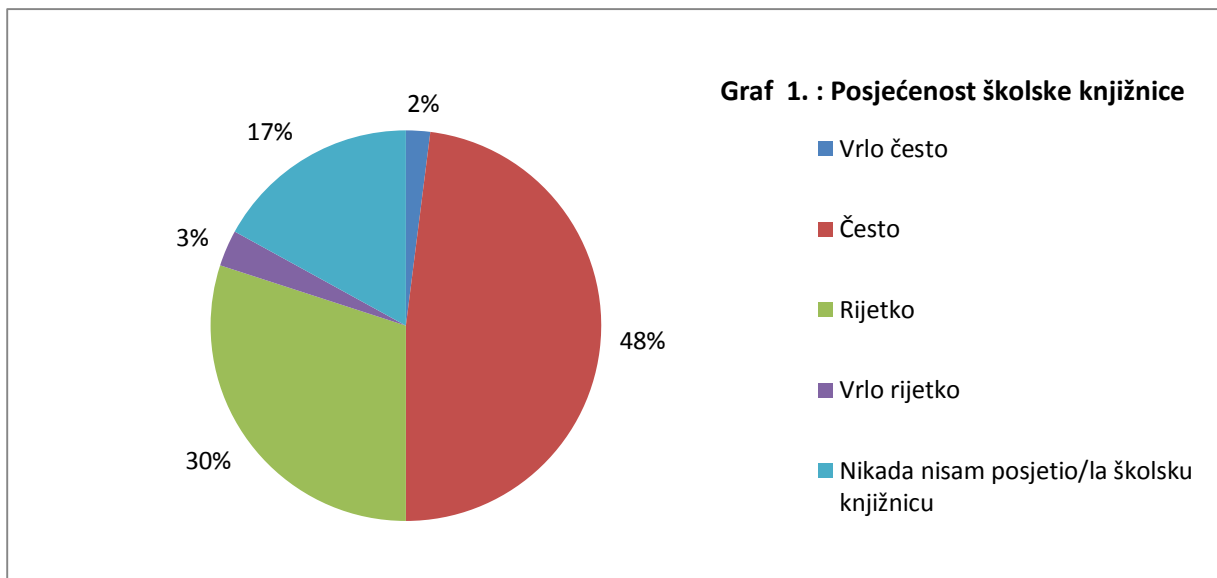
3.2. Rezultati ankete i analiza

U priloženim ću grafovima vizualno predočiti rezultate ankete. Učenici su na neka pitanja mogli odgovarati sa više ponuđenih odgovora, a na druga su poticani da sami upisuju odgovore koji nisu navedeni u anketi, te time detaljnije izraze svoje mišljenje.

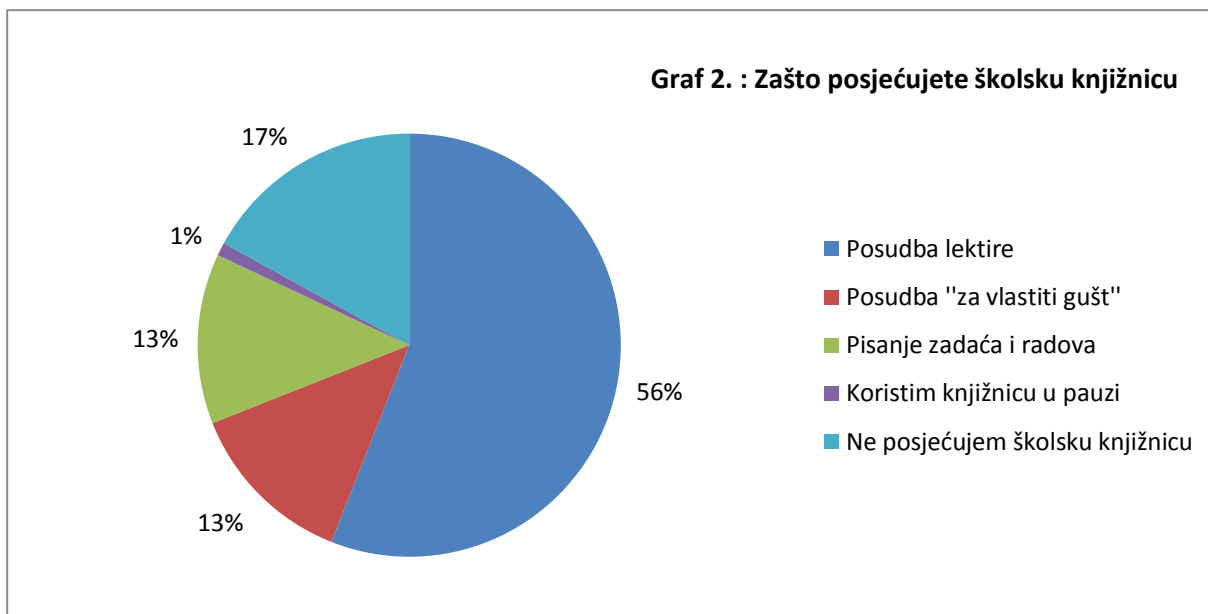
Uvodno je pitanje postavljeno ne bi li se dobila okvirna slika o postotku učenika koji posjećuju školsku knjižnicu. Također, bili su upitani kolikom učestalošću posjećuju knjižnicu.

Gotovo polovica ispitanih često posjećuje knjižnicu, no šokira brojka od 17% ispitanih učenika koji su odgovorili da nikada nisu posjetili školsku knjižnicu. Taj se podatak postavlja kao kamen spoticanja za raznovrsne programe (između ostalog onaj provođenja informacijske pismenosti) i ukazuje na neke bazične probleme knjižničnog marketinga.

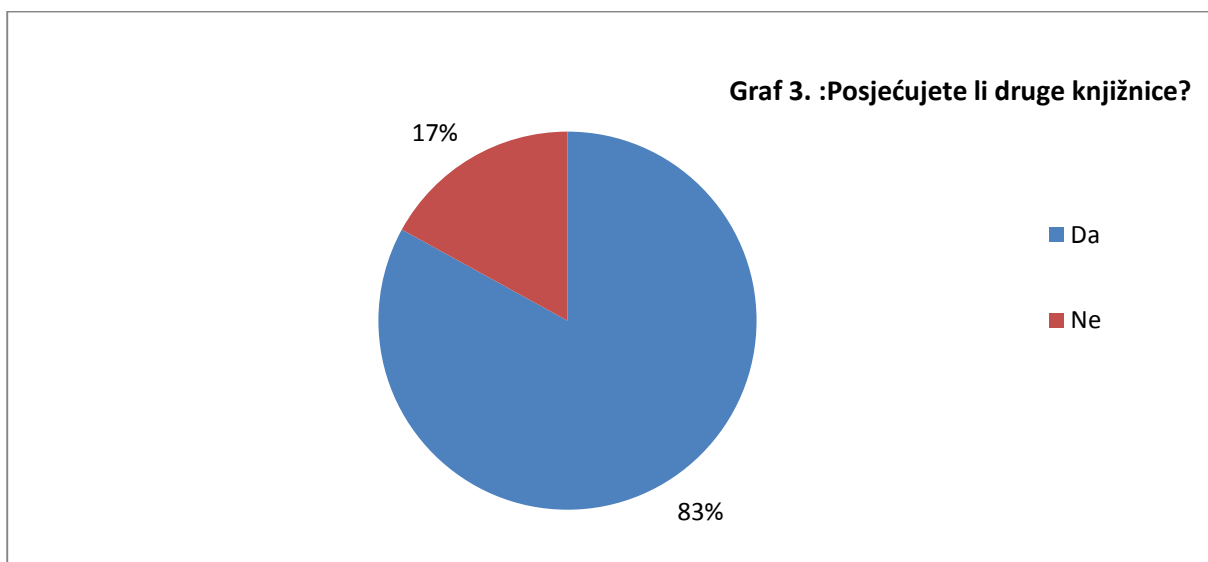
Analizom preostalih podataka dobiven je uvid u to posjećuju li učenici neke druge knjižnice, osim srednjoškolske. Na to je pitanje cjelokupno ispitano tijelo odgovorilo pozitivno, a 2% ispitanika koja su na ovo pitanje odgovorila negativno (dakle da ne posjećuju školsku knjižnicu), navela su da vrlo često posjećuju Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu. Taj je podatak u najmanju ruku sumnjiv, obzirom na to da Nacionalna i sveučilišna knjižnica nije otvorena za članstvo mlađih od 18 godina starosti, a i zbog logike odabira knjižnice koja nije standardna.

Graf 1. prikazuje razloge iz kojih učenici posjećuju školsku knjižnicu. Rezultati ne izazivaju čuđenje: većina učenika koristi knjižnicu za posudbu lektire, a manji dio za posudbu različitih časopisa, romana, publikacija ili druge audiovizualne građe, te pisanje zadaća i radova (što insinuira da podatke za radove traže i pronalaze na Internetu). Vrlo malen postotak knjižnicu koristi u pauzi između satova.

Upitani koje knjižnice posjećuju osim školske knjižnice, 98% ispitanika navelo je Knjižnice grada Zagreba i Knjižnice Vladimira Nazora (koje su nazvali „kvartovskim knjižnicama“).

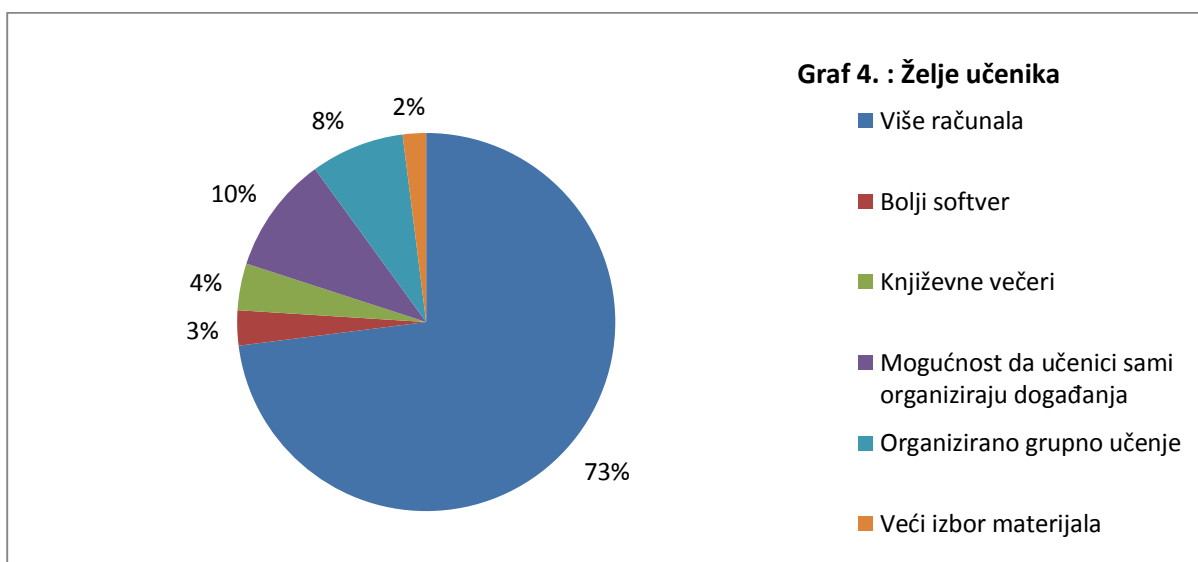
Na peto su pitanje, uz ponuđene odgovore poput nekih navedenih, učenici mogli navoditi i odgovore koji nisu navedeni, pa je tako 2% njih smatralo da je knjižnici potreba veća količina materijala zbog manjkavosti trenutnog izbora. Naveli su kako često nema dovoljno knjiga

(misleći pritom na lektire) za čitav razred, te da tako nastaju problemi oko posudbe i “trčanje po drugim knjižnicama”.

Velika većina, čak 73% smatra da knjižnica nema dovoljno računala ili da ona nisu opremljena odgovarajućim softverom, što smatra 3% ispitanih. Ta je činjenica velika prepreka ostvarivanju programa informacijske pismenosti, a koja nije omeđena samo na ovu konkretnu školsku knjižnicu. Naravno, zbog financijskih problema i nužnosti balansiranja budžeta među različitim vrstama građe, uvijek neki segment ostane zapostavljen. No, prihvatimo li činjenicu da adolescenti moraju svladati rad na informatičkim platformama, jer je to nužnost u svakodnevici 21. stoljeća, tada je veća količina računala iznimno važna.

Čak 10 % učenika smatralo je da bi školska knjižnica trebala biti otvorena za aktivnije sudjelovanje samih učenika koji bi u njenim prostorijama organizirali događanja vezana uz adolescentsku zajednicu kao što su „gledanje filmova, slušanje glazbe, čitanje časopisa“ itd. – za što je potreban odgovarajuća tehnička podrška.

Zanimljivo je da je 8 % ispitanika zainteresirano za radionicu grupnog učenja, predvođenu (ili nadziranu) od strane školskog knjižničara ili knjižničarke. Grupa za učenje predvođena i animirana od strane knjižničara koji ulijeva povjerenje vjerojatno bi poboljšala rezultate tih učenika na nastavi, pogotovo ukoliko se budu osjećali slobodno i zadovoljno, te se tako neće ustručavati postavljati pitanja i tražiti pomoć.

Zadnje je pitanje bilo u formi slobodnog odgovora, a učenici su bili upitani da u nekoliko riječi opišu rad školske knjižničarke i navedu jesi li ili nisu zadovoljni njenim radom. Na to je

pitanje 100% ispitanika odgovorilo potvrdno i pozitivno, a svoja su mišljenja verbalizirali u obliku sljedećih odgovora:

“Zna što radi”, “Društvena je i pristojna”, “Pomaže oko literature za radove, može joj se obratiti za bilo što”, “Po svojim postupcima odnosno po svojoj volji u pomaganju i pretrazi potrebnog sadržaja reklo bi se da voli svoj posao te je u njemu vrlo dobra”, “Ljubazna je”, „Vodi nas u kazalište.“

Jedan je ispitanik naveo da je zadovoljan radom školske knjižničarke, ali da bi rado vidio sadržaje knjižnice na Webu. Naveo je da „nije siguran je li to posao knjižničarke ili nekoga drugoga“.

3.3. Specifičnosti korisničkog tijela

Prvo pravilo pri stvaranju strategije rada jest ono da se školski knjižničar, ili bilo koja druga osoba zadužena za provođenje promjena, uvjeri da dobro poznaje korisničko tijelo, da razumije njihove potrebe i želje. U ovom je slučaju grupa koju valja zadovoljiti grupa adolescenata. Dakle, ključno je naučiti razumjeti ponašanje adolescenata i njihove potrebe, ono što vole i što ne vole. Zato školski knjižničar mora vrlo dobro razumjeti način na koji će u školskoj knjižnici odabrati građu, oformiti usluge i programe koji bi potaknuli što veće sudjelovanje mladih i u radu školske knjižnice, i čitanju knjiga u svrhu učenja, ali i u slobodno vrijeme, te- što je najteži zadatak od navedenih- programe koji bi naveli mlade na što aktivnije sudjelovanje u školi, knjižnici i društvu.

Adolescenti su, iz marketinške perspektive, „osobe starije od dvanaest godina. Pojam obuhvaća osobe od dvanaeste do devetnaeste godine, uključujući sve, od djece koja tek kreću u šesti razred do mladih koji studiraju ili rade.“²⁹ IFLA definira mlade kao „skupinu ljudi na razmeđu djetinjstva i odrasle dobi“.³⁰ No, svaka zemlja, ovisno o kulturi i društvenoj praksi, može na vlastitu ruku odrediti dobni raspon koji definira mladenačku dob. Knjižnične usluge za mlade u većini su zemlja ipak namijenjene osobama između dvanaeste i osamnaeste godine. Ciljna skupina mora uključivati sve ljude koji pripadaju dogovorenoj dobnoj skupini, bez obzira na rasnu pripadnost, vjeru, kulturne, intelektualne sklonosti ili tjelesni izgled.

²⁹ Bolan Tejni, K. Prostori za tinejdžere: preobražaj biblioteke korak po korak. Beograd : Filološki fakultet, 2009. (str. 1)

³⁰ Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str. 15)

Mladi su ljudi poprilično raznolika ciljna skupina i njihove je potrebe ponekad teško zadovoljiti, no školska knjižnica mora prigrliti tu raznolikost i, uz obavezno posjedovanje obavezne obrazovne građe, mora posvetiti posebnu pažnju njegovanju te raznolikosti i u svoj fond uključiti i građu i usluge koje je knjižničar osmislio u suradnji s učenicima.

Građa knjižnice mora biti jednako pristupačna svima, dakle i učenicima s posebnim potrebama, učenicima koji dolaze iz manjinskih sredina ili kultura. Osim tiskane građe (knjige, časopisi, brošure, poster, stripovi) knjižnica bi trebala sadržavati i neknjižnu građu koja je danas vrlo popularna među mladima. Kada se govori o neknjižnoj građi prvenstveno se misli na audio knjige, glazbu, multimediju, filmove, društvene i računalne igre, igrače konzole te digitalnu građu i baze podataka. Iako u većini dokumenata koji se bave prijedlozima o formiranju fonda školske knjižnice stoji kako knjižnica mora držati korak s tehnološkim promjenama u svijetu, vrlo se rijetko uvažavaju financijske okolnosti koje onemogućuju većini školskih knjižnica -koje su i danas vrlo stigmatizirane kao manje vrijedne ili percipirane kao dispanzer lektira- da privuku korisnike i prošire fond gore navedenim dodacima.

Osim građe, knjižnica mora oformiti i platformu usluga koje moraju biti prilagođene korisničkom tijelu, u ovom slučaju mladima.

Knjižnica svojim uslugama mora biti svjesna potreba svojih korisnika i usmjeravati svoje radnje i težnje što kvalitetnijem ispunjavanju tih potreba koje sačinjavaju zaista širok dijapazon koji pokriva kulturne i obrazovne potrebe mladeži dok istovremeno mora brinuti i o raznim programima unutar knjižnice te uključivanju učenika u aktivnije korištenje knjižnice, njene građe i usluga.

Ponovo, knjižnica pred sobom ima zadatak biti centralna točka svake škole i taj se njen položaj zrcali u IFLA-inom Manifestu i njihovim preporukama po pitanju predloženih usluga za mlade. Navode sljedeće: „slobodan pristup Internetu, osigurati referentne informacije koje mladim ljudima pomažu u učenju i osobnom razvoju, ponuditi organizirane obilaskne knjižnice da bi korisnici naučili samostalno se služiti knjižnicom te da bi se u njoj ugodno osjećali, poučavanje pismenosti i vještinama traženja informacija koristeći tiskane i elektroničke izvore, ponuditi čitateljima savjetodavnu službu (pojedincima i skupinama), poticati korištenje svih vrsta građe, ponuditi pomagala za pronalaženje građe i druge popratne materijale, po potrebi olakšavati pristup građi koja ne postoji u fondu knjižnice te osigurati međuknjižničnu posudbu, predstaviti knjižnične usluge za mladež u zajednici, surađivati s

drugim dobavljačima informacija i ponuđačima usluga u zajednici, ponuditi usluge posebnim skupinama kao što su mladi ljudi s posebnim potrebama, maloljetni roditelji, mladi u odgojnim zavodima ili oni koji nisu u mogućnosti posjetiti knjižnicu iz različitih razloga.³¹

Kada su osnovne knjižnične usluge formirane, valjalo bi u skladu s profilom korisničkog tijela oformiti i neke programe koji bi implementirali mlade u rad knjižnice i, samim time, zainteresirali ih za građu i usluge.

Savjetuje se uključivanje mladih u proces formiranja programa od samog početka kako bi se što bolje uspostavila komunikacija između njih, knjižničara i trećih strana koje mogu sudjelovati, ali i zato da se učenici što više zainteresiraju i nastave sudjelovati i u kasnijim fazama realizacije programa.

Kao najbolja praksa po pitanju formiranja programa u knjižnicama pokazala se ona koja u svojim temeljima poštuje iskrene interese ciljne skupine. Također, na uspjeh programa uvelike utječe sposobnost programa da u sebe uključi mlade i da oni na njega utječu svojim djelovanjem i interesom.

IFLA navodi prijedloge nekih programa u obliku preporuke za školske knjižničare. To su sljedeći:

- razgovori o knjigama, pričanje priča i predstavljanje knjiga
- debatne skupine i klubovi
- informativni programi s temama koje zanimaju mlade ljude (npr. zdravlje, izbor zanimanja, aktualni događaji)
- posjeti poznatih osoba (pisci, sportaši, značajne osobe iz zavičaja)
- kulturne priredbe (glazba, likovna umjetnost, kazalište)
- programi nastali u suradnji s ustanovama i skupinama koje djeluju u zajednici
- stvaralačke aktivnosti mladih (dramske skupine, pisano stvaralaštvo, TV, video)
- radionice na kojima se podučavaju različite vještine ili kreativne radionice
- čitateljske debate
- predstavljanje knjiga.³²

³¹ Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str 17)

³² Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009 (str 18)

Navođenjem ovih prijedloga, cilj je bio osvijestiti školske knjižničare i knjižničarke o potrebi širenja djelatnosti knjižnice van njenih okvira. Učenici Hotelijersko-turističke škole bili su vrlo zadovoljni inicijativom koju su pokrenule školska knjižničarka i profesorica hrvatskog jezika u sklopu koje su barem jednom u polugodištu odlazili na kazališne predstave. Ta pozitivna ocjena učenika signal je koji govori da učenicima treba knjižnica koja se ne boji izići van svojih okvira i van same zgrade škole.

Knjižnica se već godinama- a ni danas nije, nažalost, ništa drugačije- bori s lošim imidžom, a istu sudbinu proživljava i knjižničarska struka. Učenici knjižnicu vide kao zastarjelu instituciju koja ne prati brze promjene današnjice, te kod nekih i dalje postoji neodređen strah od knjižnice koji proizlazi iz nepoznavanja i nerazumijevanja njene svrhe, uloge i mogućnosti. Upravo je zbog toga važna prije svega edukacija učenika o radu knjižnice, isprva samo osnovnih poslova i građe, koja bi se kasnije mogla razviti u produbljen odnos koji se zasniva na međusobnom razumijevanju- učenici će zavoljeti knjižnicu ako razumiju njen rad, a i školski knjižničar ili knjižničarka bolje će upoznati svoje korisničko tijelo i moći će mu pristupiti na osobniji i kvalitetniji način.

Vrlo je važno da knjižnica bude mjesto bez straha, a školski knjižničar postane osoba koja se učenicima javlja više u kontekstu pristupačnosti, prijateljstva i pomoći nego li rezerviranosti i hladnoće. Zbog toga se smatra da je iznimno važno da školska knjižnica iziđe iz svojih okvira i prostorija u vanjski svijet u kojem će se učenici osjećati ugodnije i koji će zatim tu ugodu moći zrcaliti na ostale aspekte knjižnice i školovanja.

IFLA-in Manifest navodi kako je poslanje knjižnice „u odnosu na usluge za mladež pomoći pojedincu da ostvari uspješan prijelaz iz djetinjstva u odraslu dob tako što će omogućiti pristup građi i osigurati okružje koje zadovoljava specifične potrebe mladih ljudi za intelektualnim, emocionalnim i društvenim razvojem.“³³

Upravo je taj „prijelaz iz djetinjstva u odraslu dob“ ono što čini usluge za mladež posebnima, jer imaju vrlo težak zadatak udovoljiti zahtjevima i potrebama skupine koja vrlo teško i vrlo raznoliko definira svoj identitet. Ta su nastojanja dodatno otežana činjenicom da je knjižnica dio obrazovne ustanove koja sama po sebi u očima adolescenata nije zanimljiva i velika većina mladih smatra da je to jednostavno nešto što „se mora odraditi“, bez stvarnog shvaćanja posljedica koje vlastito obrazovanje ima na ostatak njihovih života.

³³ Ibid. str 12

Školski knjižničar trebao bi se koncentrirati na tri glavna područja pri obrazovanju svojih korisnika, a to su, kako navode IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice:

- Znanje o knjižnici: koja je njena svrha, koje usluge nudi, kako je organizirana i koje vrste građe posjeduje
- Vještine pronalaženja i korištenja informacija
- Motivacija za korištenje knjižnice u formalnim i neformalnim obrazovnim projektima³⁴

Dakle, prvi koraci školskog knjižničara trebali bi raditi na temeljima gore navedena tri glavna područja. Time bi se, eventualno, ispravila greška koju su istaknuli ispitanici u anketi- da nisu sigurni tko je odgovoran za stvaranje Web stranice knjižnice.

Knjižničar bi se na početku svake školske godine trebao predstaviti novim generacijama učenika koji su stigli u školu i, ako je moguće, podijeliti im tiskane materijale na kojima bi učenici mogli naći informacije o radnom vremenu knjižnice, Web stranicama knjižnice (ili drugima koje bi im mogle biti zanimljive), uslugama knjižnice itd.

Također, valjalo bi organizirati posjet razreda knjižnici. Na taj bi se način, predvođeni knjižničarom, učenici upoznali sa zbirkom knjižnice i vrstama građe koju posjeduje, a taj bi posjet kao rezultat imao osjećaj da se učenici u knjižnici osjećaju dobro i sigurno.

O vještinama pronalaženja i korištenja informacija opširnije će se govoriti u sljedećim poglavljima u kojima će se razrađivati strategija provođenja informacijske pismenosti u srednjoškolskim knjižnicama.

Motivaciju za korištenje knjižnice u formalnim i neformalnim obrazovnim projektima, kako se vidi iz rezultata ankete, učenici trećeg razreda Hotelijersko turističke škole imaju. U anketi su naveli da ih zanima korištenje prostora knjižnice za gledanje filmova, slušanje glazbe itd., no na školskom je knjižničaru da procjeni jesu li ti zahtjevi ostvarivi i na koji način. Nužno je učenicima predočiti stanje audiovizualne građe školske knjižnice i pokušati naći strategije za nadopunjavanje zbirke.

³⁴ Sætre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. (str. 25)

4. Metode poboljšanja

Knjižnica se u suvremenom obrazovnom okruženju sasvim sigurno mora naučiti nositi s ostacima njene stare pozicije i imidža koji ju je oslikao kao prašnjav dispanzer lektira. Iznimno je važno da se školski knjižničar, u suradnji s učiteljima, školskim osobljem i roditeljima promovira kao mjesto neizmjerne važnosti za obrazovni sustav i obrazovni napredak učenika. Također, taj proces nije potpun bez sudjelovanja učenika koji će kroz aktivno sudjelovanje u izgradnji programa knjižnice dobiti i uvid u njenu funkciju, brišući time njen stari imidž i stvarajući realnu sliku korisne institucije, i moći cijeniti rad knjižnice i knjižničara i prenijeti to znanje drugim učenicima.

Upravo je zbog toga važno kako se knjižnica pozicionira unutar školskog sistema.

4.1. Knjižnica 2.0

Iako ne postoji svjetski prihvaćen standard za modernizaciju knjižnica vodeći se principima *Library 2.0*, struka se slaže da se knjižnice ne mogu zadržavati unutar svojih zidova i da se, sukladno temeljnim principima svog rada, moraju prilagoditi informacijskim potrebama svojih korisnika.³⁵

Nova, unaprijeđena inačica web 2.0 koja ja izgrađena na korisničkoj potrebi za interaktivnošću, utječe na sve aspekte društva, pa tako i na školske knjižnice i školske knjižničare.

Postoje četiri osnovna uvjeta za knjižnice u novom interaktivnom Web svijetu:

- Knjižnica se mora usmjeriti na svoje korisnike – Svaka knjižnica mora upoznati svoje korisnike sa svojim načinom rada, katalogima, radionicama i slično, a to posebice vrijedi za školske knjižnice koje na sebe, poglavito zbog rada s mladima, budućim korisnicima narodnih i sveučilišnih knjižnica, preuzima veliku odgovornost prenošenja osjećaja razumijevanja, koristi i ljubavi spram koncepta knjižnice, knjižničara i sadržaja. Web 2.0 približava korisnika i knjižničara, izjednačavajući ih u kontekstu stvaranja sadržaja.
- Knjižnica mora ponuditi multimedijalno iskustvo –Ovaj je kriterij posebno važan u školskim knjižnicama, ponovo, zbog specifičnosti korisničkog tijela. Ukoliko školska

³⁵ Usp. Banek Zorica, M. Eremić, A. Libraries in Web 2.0 Environment // INFUTURE2009 : digital resources and knowledge sharing (2; 2009; Zagreb) (str 479)

knjižnica ne nudi jednako, ili barem približno napredno multimedijalno okruženje koje je učenicima dostupno u njihovom domu i u slobodno vrijeme, teško će se nositi s borbom za pažnju svojih korisnika. Neopisivo je bitno približiti knjižnicu učenicima kroz efektan društveni, viralni marketing i ponuditi im interaktivne i multimedijalne sadržaje približene njihovim medijskim potrebama.

- Knjižnica mora biti društveno raznolika –Prisutnost knjižnice na Webu mora odražavati prisutnost njenih korisnika na istoj platformi.
- Knjižnice su društveni inovatori – Funkcija knjižnica oduvijek je bila društvene prirode i u službi društva. Sukladno tome, i školske knjižnice moraju biti otvorene za promjene u kontekstu širih društvenih promjena. Moraju biti spremne neprestano mijenjati svoje usluge, sukladno potrebama društva. U školskoj knjižnici društvo se može percipirati kroz nekoliko prizmi, dok se istovremeno mora obraćati pozornost i na napredak pojedinog korisnika u kontekstu tog društva.³⁶

4.1.1 Blogovi

Jedan od načina koji je trenutno iznimno popularan je stvaranje blogova kao praga i pokretača komunikacije između knjižnice i njenih korisnika, u ovom slučaju učenika.

Akadske su knjižnice prihvatile Web 2.0 iz nužnosti i kao jednostavniji način da postanu vidljivije studentima, te da im prenesu poruku da podržavaju studentsku zajednicu. Iznimno je važno prenositi dobre prakse koje su stekli visokoškolski, akademski knjižničari, jer na taj način knjižničar u srednjoškolskoj knjižnici može bolje pripremiti svoj rad, ponudu i program učenicima koji će kroz najviše četiri godine stupati u svijet visokog obrazovanja. Također, učenici od takvog sistema neizmjereno profitiraju stjecanjem uvida u svijet visokog obrazovanja. Sam čin upoznavanja s načinom rada sveučilišta u učenicima briše stigmatu nepoznatog i eventualan strah od nevidenog i neiskušenog.

Knjižnice mogu koristiti blogove da bi promovirale tehnološke novine, nove ponude, ali i „potrebu da održe instituciju knjižnice relevantnom u očima studenata“.³⁷ Blogovi su korisni jer smanjuju vremenski jaz između nastajanja potrebe učenika za nekom informacijom i objavom te potrebne informacije na Internetu tj. blogu. Obzirom da se radi o isključivo digitalnom mediju, blogovi su iznimno jeftini i smanjuju opterećenje knjižničkog budžeta, ne

³⁶ Usp. Ibid. Str 481.

³⁷ Decker, Emy N., Tomlinson, Monya D. Using blogs in the Library to Reach Diverse and Non-Traditional Student Groups // Journal of Library Innovation Vol 5, Issue 2, 2014 (str 2)

zahtijevaju *login* ili pretplatničku model pregleda sadržaja, pa čitatelji imaju opciju ostati anonimni za razliku od drugih društvenih medija kao što je npr. Facebook. Upravo zbog te pristupačnosti potencijalna publika kojoj mogu koristiti prostire se od samih knjižničara, učenika, profesora i stručnog osoblja kao i zainteresiranih pripadnika javnosti. Također, činjenica da neka knjižnica ima blog i redovito ga vodi šalje poruku korisničkom tijelu da je gore spomenuti imidž knjižnice promijenjen, te da školski knjižničar prati suvremene trendove koji su bitni učenicima u svakodnevici.

Naravno, školski knjižničar, unatoč promjeni imidža, ne bi trebao očekivati prevelik odaziv učeničkog korisničkog tijela, barem ne odmah po formiranju bloga ili bilo kakve virtualne prisutnosti knjižnice ili nekog njenog dijela tj. aspekta rada.

„Ne smijemo očekivati da će potencijalni čitači pretraživati Internet da bi pronašli blog, no ako se link na blog nalazi na vidljivom mjestu na nekoj drugoj web stranici koju koriste, šanse porasta čitatelja bloga znatno rastu. Blog može sadržavati slike ili video formate o novim naslovima u zbirci, informacije o nadolazećem događaju ili događaju iz arhive, te velik broj novih knjižničnih atrakcija. Knjižnični blog može služiti i kao „uputstvo“ tj. „explainer“ kojim bi se knjižnični resursi i usluge koristili kao alati za stvaranje konteksta ili objašnjenja za teme koje bi čitateljima mogle biti zanimljive. Sadržaj bloga služi kao metoda istraživanja i otkrivanja čitateljima. Knjižničari mogu koristiti svoje postove da pomognu čitatelju otkriti odgovor na pitanja koja nisu ni znali da imaju.“³⁸

„Iako ne postoji magična formula za određivanje savršenog broja postova po mjesecu nužnih da se zadrži interes čitateljske publike, sasvim je sigurno da prečesto objavljivanje novih sadržaja uzrokuje brz gubitak interesa čitatelja.“³⁹

Da bi se to izbjeglo, knjižničar i drugi potencijalni suradnici na knjižničnom blogu moraju biti svjesni potrebe svoje čitateljske publike za informacijama i novostima, te dobro poznavati samo korisničko tijelo kojem neke teme možda ne bi legle odmah. Problem virtualnih društvenih alata je upravo taj da njihova težina leži u automatskoj, instinktivnoj privlačnosti, privlačenju pažnje zanimljivim i kratkim naslovima i sadržajima koji ne zahtijevaju veliko predznanje. Naravno, knjižnica se ne smije ograničavati na podilaženje ispraznim trendovima, te samim time školski knjižničar i potencijalni suradnici na blogu kao što su učitelji ili drugi

³⁸ Ibid. str 3

³⁹ Ibid.

zainteresirani učenici moraju balansirati sadržaj bloga i njegovu privlačnost, jer je ponekad teško odrediti koje su teme vrijedne objave, a koje će takvima postati kasnije, ako ikada.

Kao najvažniji aspekt pisanja bloga knjižničar bi, osim obrazovnog i zabavnog aspekta poruke bloga, trebao veliku pažnju pridavati tzv. „izgradnji glasa bloga“- niza specifičnih i visoko prepoznatljivih karakteristika koji bi knjižnični blog razlikovali od ostalih sadržaja koje učenici pregledavaju svakodnevno. Također, osim što takva metoda kreiranja i izgradnje bloga ima pozitivan efekt prepoznavanja i lakšeg pronalaska bloga, posljedični rezultat tog „karaktera i glasa“ je podsvjesno jače povezivanje čitatelja s predstavljenim sadržajem, što u slučaju knjižnice donosi znatnu razliku i pozitivno poboljšanje imidža i mišljenja korisničkog tijela što se kasnije može samo dodatno rasplitati i nadograđivati redovitim objavljivanjem sadržaja raznolikog i zanimljivog karaktera.

Isto vrijedi i za prisutnost knjižnice na društvenim medijima kao što su Facebook (uz mogućnost stvaranja zatvorenih i otvorenih grupa u koje se mogu učlaniti učenici škole, a u kojima knjižničar može objavljivati novopristigle naslove, organizirati programe poput čitateljskog kluba, projekcije filmova i slično, uz prednost gotovo trenutačne komunikacije s korisničkim tijelom i mogućnošću nadgledanja učeničkog interesa za određene programe i primanja učeničkih ideja i prijedloga), Instagram (koristan za dijeljenje slikovnih sadržaja s korisnicima; može sezati od slikovnih obavijesti, informacija o nadolazećim izložbama, ali i do mnogo ležernijih sadržaja, kao što su smiješni komentari na građu knjižnice, neobične događaje, posjete gostujućih govornika itd.).

No, knjižnica može proširiti svoju djelatnost sa toga da uglavnom bude pasivan, no informiran, korisnik društvenih aplikacija u komentatora i administratora društvene i tehnološke promjene.

Kao komentator može iskoristiti aktualni boom tehnologija, posebice na području društveno usmjerenih aplikacija i programa, te podučiti učenike načinu na koji se te aplikacije odgovorno mogu koristiti. Kao primjer možemo uzeti npr. *bullying* koji je samo jedan od problema s kojima se adolescenti nose na društvenim mrežama i kao takav je sasvim sigurno prisutan unutar školskog sistema. Knjižničar može oformiti program koji bi objašnjavao i educirao učenike o etičkom ponašanju na društvenim mrežama, o nepisanim pravilima ponašanja i o pisanim pravilnicima koje takve mreže i aplikacije uvijek objavljuju, a malo tko ih čita i pridržava ih se. Također, nedavno lansiranje neslavne aplikacije „Peeples“ može

poslužiti kao idealan primjer za edukaciju učenika o odgovornom korištenju medija i o tome da njihove radnje sa sobom nose posljedice.

Kao administrator društvene i tehnološke promjene, knjižničar može, ponovo u sklopu odgojno-obrazovne funkcije, organizirati niz radionica za učenike koje bi se bavile znanjima potrebnim za izradu vlastite aplikacije (npr. programiranje u C++ programu), bloga, web stranice (učenici bi mogli naučiti koji su mehanizmi izrade stranice, nabavljanja domene, plaćanja itd., što je iznimno korisno kada uzmemo u obzir neosporan trend posljednjih godina kojim sve više ljudi zarađuje za život i kao jedini izvor prihoda imaju zaradu od reklama ili sponzoriranih sadržaja na stranicama poput Youtubea, blogova i slično). Učenici bi, osim dobrih temeljnih znanja na području stvaranja Web sadržaja imali priliku i naučiti kako pretraživati Web u svrhu pronalaženja sličnih ideja, istomišljenika itd.

Na taj se način knjižnice pozicioniraju kao medijator između onoga što je učeniku već poznato (kao što je postojanje blogova, vlogova, baza podataka i slično) i znanja o tome kako ti aspekti učeničke svakodnevice mogu postati manje površan izvor zabave, a više način da prikupe, formuliraju i šire svoje znanje, iskustva, ideje i dojmove.

Također, uključivanje knjižnice u tako atraktivan projekt koji može biti privlačan svim društvenim podgrupama- od učenika zainteresiranih za računala do učenika koji nisu računalno vješti, time što u pozitivnim okvirima knjižnice te dvije skupine mogu surađivati, boje se upoznati i prosperirati, usmjereni knjižničarom i učiteljima- te jednako tako koristan i učiteljima i stručnom osoblju koji se na taj način mogu aktivno uključiti u rad s učenicima, naučiti vještine koje će im omogućiti bolju komunikaciju i možda potaknuti da se priključe u knjižnične programe na osobnijoj razini.

4.1.2. Društveni mediji

Od 2004. godine kada je lansirana društvena platforma Facebook, kao i od 2006. kada je s radom počela sada sve popularnija platforma Twitter⁴⁰, broj njihovih korisnika raste, a mladi su objeručke prihvatili njihovu pristupačnost i način na koji im omogućavaju povezivanje s društvom, te ih koriste na dnevnoj bazi, ponekad i po nekoliko sati dnevno.

⁴⁰ Usp. Bridges, Laurie M. Librarian as Professor of Social Media Literacy // Journal of Library Innovation Vol 3, Issue 1, 2012 (str 48)

Razlog prikupljanja, stručne obrade i korištenja novih medija u prostorima knjižnice su interes i potreba korisnika knjižnice, te činjenica da su ti mediji najsuvremeniji izvor znanja i sredstvo za brži, raznovrsniji i efikasniji način učenja.⁴¹

Social media literacy, medijska pismenost, široko se definira kao vrsta informacijske pismenosti koja definira unutar bilo koje od trenutnih definicija okvira informacijske pismenosti.⁴² Medijski pismen učenik trebao bi biti sposoban prepoznati potrebu za informacijom, pristupiti potrebnoj informaciji, procijeniti informaciju i njene izvore, inkorporirati odabrane informacije u vlastitu bazu znanja, koristiti te informacije za postizanje određenog cilja te shvaćati ekonomska, pravna i društvena pitanja koja se odnose na korištenje te informacije.⁴³

Kaplan i Haenlein navode šest tipova društvenih medija:

1. društvene mreže kao što je Facebook
2. kolaborativne projekte, uključujući kolaborativno autorstvo, kao što je Wikipedia
3. blogove i mikroblogove, kao što je spomenuti Twitter
4. *content communities*, platforme za stvaranje i dijeljenje sadržaja kao što su Youtube, Flick i Instagram
5. virtualne igre, primjerice World of Warcraft
6. virtualne živote, tj. Virtual social worlds kao što je Second life platforma⁴⁴

U kontekstu svih vidova dijeljenja i stvaranja informacija na navedenim društvenim medijskim platformama, školski knjižničari mogu razvijati svoju marketinšku, društvenu i korisničku strategiju koja se uvelike oslanja na principe *brandinga*.

Knjižnica i školski knjižničar moraju na interaktivan, zabavan i informacijski zasićen način prenijeti svoju misiju korisnicima. Društveni mediji imaju veliku prednost nad drugim metodama komunikacije s korisnicima upravo zbog svoje interaktivnosti i sposobnosti da učenici putem medija knjižnicu počinju prihvaćati kao nešto blisko svom stilu života i percipirati ju kao dio svog akademskog, ali i privatnog užitka.

⁴¹ Štefančić, S. Mjesto novih medija u knjižnici: Nositelji informacije i sredstvo obrazovanja. Zagreb : Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske ; Rijeka : Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2002 (str 52)

⁴² Usp. Bridges, Laurie M. Librarian as Professor of Social Media Literacy // Journal of Library Innovation Vol 3, Issue 1, 2012 str (str 49)

⁴³ Ibid. str 50.

⁴⁴ Khoo, Christopher S.G. Issues in Information Behaviour on Social Media // Libres Vol. 24, Issue 2 (str 77)

4.1.3. Program informacijske pismenosti

Model programa za stjecanje vještine učenja i informacijske pismenosti, u IFLA-inim i UNESCO-ovim smjernicama, navodi da bi „informatijski pismeni učenici trebali biti samostalni u učenju. Trebaju biti svjesni svojih informacijskih potreba i aktivno se uključiti u svijet spoznaja. Trebaju se pouzdati u svoje sposobnosti rješavanja problema i znati koje su informacije važne.“⁴⁵

Također, smjernice navode i nužnost poznavanja tehnoloških aparata za pristup informacijama i komuniciranje.

„Trebaju bez problema djelovati u situacijama u kojima im se nude višestruki odgovori, kao i u onima u kojima ne dobivaju nikakve odgovore.“⁴⁶

Istraživanje, analiza, tumačenje i diseminacija elementi su informacijske pismenosti i neophodne su kompetencije za proces učenja i djelovanja u društvu općenito, u sklopu grupe i samostalno.

Učenik treba:

- Shvatiti značenje informacija
- Napraviti kvalitetan rad
- Samostalno učiti
- Učinkovito sudjelovati kao član radne grupe
- Informacije i informacijske tehnologije koristiti odgovorno i etično⁴⁷

Informacijska pismenost i promjene u globalnom obrazovnom sektoru, sukladno suvremenim obrazovnim ciljevima koji zagovaraju kritičko razmišljanje i vještine razvijanja kapaciteta za cjeloživotno učenje, zahtijevaju primjenu novih metoda u obrazovnim okruženjima. No,

⁴⁵ Sætre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. (str 25)

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

unatoč tome, odgovora na zapaženu potrebu prilagodne škola i školskih knjižica u svakodnevnom radu naizgled nema.⁴⁸

Školske knjižnice, prije nego započnu s implementacijom opširnog programa informacijske pismenosti, moraju razviti edukaciju za korisnike s naglaskom na pronalaženje, prepoznavanje, ocjenu i korištenje informacija. Također, vrlo je važno da školski knjižničar (ili, češće, solo knjižničar) dobije potporu od učiteljskog kolektiva koji, zajedno s knjižničarom, mora biti upoznat s ciljevima programa informacijske pismenosti te pomagati u implementaciji programa. No, u realnosti, školski knjižničari gotovo nikad ne dobiju dostatnu potporu da provedu taj program, kao ni pomoć pri procjeni kurikuluma kojom bi se sadržaj prilagodio naprednim informacijskim potrebama učenika.

U svakom slučaju, vrlo je važno spriječiti širenje „copy-paste“ mentaliteta koji učenicima, dugoročno (a u određenim slučajevima i kratkoročno), čini veću štetu od koristi. Primjera pogrešaka načinjenih korištenjem te metode izrade radova ima mnogo, no bitno je primijetiti da je njihov broj i dalje u porastu.

Knjižničar školske knjižnice trebao bi surađivati s nastavnim osobljem u svrhu boljeg planiranja sadržaja u knjižnici i što bolje usklađenosti sadržaja s kurikulumom.

4.1.4. Igre

Mnogi školski knjižničari i učitelji traže najbolje načine da korisnicima i učenicima prikažu relevantne materijale na najzanimljiviji i najlakše pamtljiv način. Mladi odrasli u internetskom okruženju preferiraju aktivne metode učenja. Aktivno učenje sastoji se od učenja u čijem je centru sam učenik, a koje se sastoji od iskustvenog pristupa. Takav pristup učeniku omogućava aktivnosti poput rješavanja problema, igranja neke uloge, čitanja, pisanja ili sudjelovanja u diskusijama i debatama.⁴⁹

Sweeney tvrdi da su mladi koji su odrastali igrajući digitalne igre navikli na učenje kroz iskustvo. Aktivno učenje temeljeno na igrama može uključivati elemente suradnje, diskusije sa drugim sudionicima, natjecanja, igranja uloga, fizičke aktivnosti i sličnog.⁵⁰

⁴⁸ Usp. Špiranec, S. Banek Zorica, M. Developing Understanding of Information Literacy within the Croatian School Environment (str 34)

⁴⁹ Rush, Lucida. Learning Through Play, the Old School Way: Teaching Information Ethics to Millennials, Journal of Library Innovation, Vol 5 Issue 2, 2014 (str 2)

⁵⁰ Ibid.

Prensky govori da su Digital Natives navikli na brz tempo prihvaćanja informacija. Vole paralelne procese i *multi-tasking*. Važnija im je grafika od teksta. (...) Najbolje funkcioniraju kada su povezani. Vole brzu pohvalu i česte nagrade. Preferiraju igre u odnosu na „ozbiljan“ posao.⁵¹

Igre ne pomažu nužno samo pri usvajanju nastavnog sadržaja, već mogu biti korisna metoda obuke u području informacijske pismenosti.

Kako navodi Smale, mnoge karakteristike igara mogu poticati učenje:

- Igre dopuštaju igračima da preuzmu novi identitet, što im omogućuje da prošire percepciju sebe;
- Interaktivne su, a igrači moraju poduzeti neku akciju žele li dobiti povratnu informaciju;
- Igre potiču riskiranje. Igrači mogu jednu radnju pokušati nekoliko puta i iskoristiti naučeno da uspiju pri sljedećem pokušaju;
- Igre su strukturirane u dobro postavljene probleme. Igrači stvaraju hipoteze i stječu kompetencije na ranijim *levelima* koje će koristiti kasnije u igri;
- Igrači uče igrajući igru. Primjerice, mnoge video igre sadrže eksplicitno dizajniranu razinu za učenje na samom početku igre.⁵²

4.1.5. Klubovi i čitanje

Tradicionalni *Book clubovi* u kontekstu 21. stoljeća i Knjižnice 2.0 sve češće prerastaju u *online* čitateljske klubove.

Dobar primjer uspješnog implementiranja Knjižnice 2.0 u kontekstu usluga za djecu i mlade pronalazimo u akciji započetoj 2011. godine od strane Dječjeg odjela Gradske knjižnice Zadar koja je svoju „tradicionalnu akciju izbora knjige ljeta s oglasne ploče na odjelu prenijela u virtualni prostor.“⁵³

Svoj su cilj ostvarili stvaranjem bloga za djecu pod nazivom *Tragači* putem Wordpress sustava za upravljanje sadržajem, te je on kasnije prerastao u čitateljski blog za mlade zvan *Knjiški frikovi*.

⁵¹ Smale, Maura A. Learning Through Quests and Contests: Games in Information Literacy Instruction, Journal of Library Innovation Vol 2, Issue 2, 2011 str 37

⁵² Ibid str 37

⁵³ Kolarić, A. Simić, S. Štivić, V. Žentil Barić, Ž. Kolarić, A. Čitateljski blogovi Tragači i Knjiški frikovi: usluge za djecu i mlade na webu 2.0 //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013) (str 92)

Navode kako im je primarni cilj bio da „iskoriste nove tehnološke mogućnosti i socijalizacijsku notu weba 2.0 kako bi se ujedinjenim knjižničarskim snagama kod djece i mladih poticala ljubav prema knjigama i čitanju.“⁵⁴

Ovakva inicijativa u školskim knjižnicama zasigurno bi naišla na poveliko odobravanje od strane učeničkog tijela. U sklopu bloga, školski bi knjižničar mogao dijeliti sadržaje važne za trenutne i buduće potrebe učenika (kao što su lektire, tekstovi vezani uz stvaralaštvo obrađenih autora, alternativne interpretacije, ali i sadržaje vezane uz neliterarne teme, kao što su vijesti iz prirodnih znanosti ili drugih predmeta važnih učenicima). Također, takav način diseminacije informacija učenicima bi bio od velike pomoći pri diversifikaciji učenja.

Primjer iz Zadra naglašava i važnost poticanja argumentirane rasprave. „U klubovima se njeguje kultura dijaloga i stvara ozračje ugodnog druženja s vršnjacima“.⁵⁵ U školskim knjižnicama, kao pretpostavljenim centrima informiranja u školama, kultura dijaloga nosi veliku važnost, jer učenici mogu stvarati povezanost s drugim korisnicima i sa školskim knjižničarom pod okriljem potrage za znanjem i suradnje u sklopu postizanja jednog određenog cilja, te zabave koju korištenje weba 2.0 odlično isprepliće sa informiranošću.

Programi Klubova za čitanje imaju više pozitivnih aspekata od kojih profitiraju i učenici (pobližim upoznavanjem s djelima, razmjernom ideja i iskustva čitanja čime razvijaju vlastiti osjećaj za važnost književnosti i čitanja) kao i knjižničari (razvijanjem odnosa s korisničkim tijelom i nadogradnjom knjižnične zbirke).

⁵⁴ Ibid. str 93

⁵⁵ Ibid. str 94

5. Buduća uloga školskih knjižničara i školskih knjižnica

*„Vještina učenja, uključujući informacijske vještine,
bit će od primarne važnosti u školama sutrašnjice“⁵⁶*

Sudeći prema neopisivo brzom razvoju Interneta i porastu količine informacija koje on sadrži (statističke analize dokazuju da je 98% sveukupnih informacija digitalnog podrijetla nastalo u posljednjih nekoliko godina). Korisnici Interneta sve rjeđe imaju naviku brisanja ili arhiviranja svoje građe i time se stvara neopisivo velika količina informacija kroz koje se valja naučiti navigirati.

Buduća uloga školskog knjižničara također će morati odražavati promjene u kurikulumu i tehnologiji koju on sa sobom donosi. Herring tvrdi da će buduća uloga školskog knjižničara uključivati tri značajke: edukator, informacijski menadžer i stručni savjetnik.

Dobrim programom informacijske pismenosti i cjeloživotnog obrazovanja u školi i školskoj knjižnici kao središtu za implementaciju novih metoda podučavanja, te predvođene školskim knjižničarom kao informacijskih stručnjakom, škole budućnosti mogle bi postati fizički vrlo drugačija mjesta nego što su to danas. Pod krovnim terminom promjene mogu se podrazumijevati „male“ promjene kao što su *online* paketi za učenje, ali i veće promjene kao što su moguć prijenos učenja sasvim van škole, što se ipak vjerojatno neće dogoditi u bliskoj budućnosti. No uloga školskog knjižničara i školske knjižnice sasvim će se sigurno morati s vremenom mijenjati i prilagođavati novim realijama.

⁵⁶ Herring, James E. *Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare*, Zagreb: Dominović, 2008 (str 163)

6. Zaključak

„U velikom broju knjižnica u Indiji trenutno ne postoje knjižnice dostojne tog imena. Knjige su stare, zastarjele, neprilagođene programu i često nisu prilagođene potrebama, interesu i ukusu učenika. Drže se na nekoliko polica za knjige koje se nalaze u neprivačnoj i neopremljenoj prostoriji. Osoba za njih zadužena je često nezainteresiran učitelj koji ovdje ne radi puno radno vrijeme i koji često nema ljubavi spram knjiga te nije upoznat s knjižničarskim praksama. Naravno, postoji malo stvari koje bi inspirirale učenike da čitaju i kultiviraju ljubav spram knjiga od maštovite i dobro organizirane knjižnične usluge. Ova je situacija posebice teška zbog činjenice da većina učitelja i ravnatelja, pa čak i administratora, kao i vlasti ne shvaća koliko je ovakva situacija nezadovoljavajuća te sukladno tome ovom pitanju ne pripisuju nikakvu žurbu ili hitnost rješavanja.“⁵⁷

Ovaj trezven prikaz stanja školskih knjižnica u Indiji napisan je 1962. godine. Naravno, školske knjižnice neprestano se razvijaju, ali zastrašujuće je koliko malo bi se ovo opažanje Viswanathana moralo promijeniti da opiše većinu školskih knjižnica u Hrvatskoj u 2016. godini.

Iako je program informacijske pismenosti, kao i svi planovi poboljšavanja rada školske knjižnice, a i samih obrazovnih ustanova, uvelike ovisan o financijskim aspektima poslovanja, treba naznačiti da ponekad nije jedini problem.

Ponekad nastavno osoblje ne pruža dovoljnu potporu, često se susreće i s manjkom obrazovnog osoblja (i dalje je rijetkost školski knjižničar koji radi na puno radno vrijeme, isključivo u knjižnici, a ne i kao nastavnih određenih predmeta).

Ispravo smišljen marketinški plan, razrađen i vođen unutar knjižnice (ali usmjeren spram učenika, nastavnika i u skladu s kurikulumom) može uvelike poboljšati navike učenika po pitanju kvalitetnog svladavanja građe i upoznavanja digitalnih informacija te njihova ispravnog korištenja za vlastite potrebe.

Također, važno je učenicima jasno objasniti posljedice korištenja krivih informacija, koliko god to problematično bilo, obzirom na njihove godine. Smatram da poučavanje informacijskoj pismenosti u današnje doba nije ništa čudnije no poučavanje predškolskog djeteta iz sredine prošlog stoljeća čitanju i pisanju.

⁵⁷ Viswanathan, C.G. The high school library: its organization and administration. London: Asia Publishing House, 1962. (str 152)

Uz potporu dobre organizacijske strukture i motiviranih knjižničara i nastavnog osoblja, smatram da bi se ideja informacijske pismenosti razvila i zaživjela zaista brzo. Naravno, kao i sa većinom problema s kojima se ljudi susreću u svakodnevicu, ponekad je jednostavno riječ o ljudskog grešci. U tom kontekstu knjižničar mora biti taj koji će odraditi organizacijski posao i osigurati da pravi ljudi budu zaduženi za poslove koje će dobro obavljati.

Implementirajući barem neke od navedenih mogućih poboljšanja, uz veliku dozu optimizma, uključenosti, kako osobne tako i na razini društva, način rada srednjoškolskih knjižnica mogao bi se vrlo brzo udaljiti, u dobrom smjeru, od tužnog prikaza stanja kakvo je prikazao Viswanathan, a koje nam je možda i previše blisko.

LITERATURA

1. Banek Zorica, M. Eremić, A. Libraries in Web 2.0 Environment // INFUTURE2009 : digital resources and knowledge sharing (2; 2009; Zagreb)
2. Bolan Tejni, K. Prostor za tinejdžere: preobražaj biblioteke korak po korak. Beograd: Filološki fakultet, 2009
3. Bridges, L. Librarian as Professor of Social Media Literacy // Journal of Library Innovation Vol. 3, Issue 1, 2012
4. Bridges, Laurie M. Librarian as Professor of Social Media Literacy // Journal of Library Innovation Vol. 3, Issue 1, 2012
5. Decker, Emy N., Tomlinson, Monya D. Using blogs in the Library to Reach Diverse and Non-Traditional Student Groups // Journal of Library Innovation Vol. 5, Issue 2, 2014
6. Hebib, E. Škola kao sistem. Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, 2009
7. Herring, James E. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare, Zagreb: Dominović, 2008
8. Khoo, Christopher S.G. Issues in Information Behaviour on Social Media // Libres Vol. 24, Issue 2
9. Kolarić, A. et. al. Čitateljski blogovi Tragači i Knjiški frikovi: usluge za djecu i mlade na webu 2.0 // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013)
10. Kovačević, D. Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2012
11. Kovačević, D. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti [etc.], 2004

12. Lovrinčević, J. ...<et al.>. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u zagrebu, 2005
13. Marko Paliaga. Osnove marketinga.
<http://markopaliaga.com/userfiles/file/Marketing%20001.pdf>
14. Poslovni forum
http://www.poslovniforum.hr/tp/rjecnik_pojmova_iz_ekonomije.asp#M
15. Rush, L. Learning Through Play, the Old School Way: Teaching Information Ethics to Millennials// Journal of Library Innovation, Vol 5, Issue 2, 2014
16. Saetre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
17. Smale, Maura A. Learning Through Quests and Contests: Games in Information Literacy Instruction// Journal of Library Innovation Vol 2, Issue 2
18. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009
19. Špiranec, S. Banek Zorica, M. Developing Understanding of Information Literacy within the Croatian School Environment
20. Štefančić, S. Mjesto novih medija u knjižnici: Nositelji informacije i sredstvo obrazovanja // Interdisciplinarnost i intermedijalnost u programima školskih knjižnica ; Tinski rad stručnih suradnika u školi : [zbornik radova]Zagreb : Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske ; Rijeka : Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2002
21. Thinkexist http://thinkexist.com/quotes/marie_von_ebner-eschenbach/

22. Viswanathan, C.G. The high school library:its organization and administration.
London: Asia Publishing House, 1962.